

Názory kardiologických sester a kardiaků na ošetrovatelskou péči v kardiovaskulárních centrech Ostrava a České Budějovice – pilotní studie

Jakub Doležel, Zdeňka Pavelková

SOUHRN

V posledních letech dochází ke změnám v poskytování ošetrovatelské péče o kardiaky. Díky moderním léčebným postupům narůstá v populaci počet kardiaků, kteří vyžadují ošetrovatelskou intervenci. Výzkumné šetření mapuje současnou situaci ošetrovatelské péče o kardiaky v kardiovaskulárních centrech. Zjišťovali jsme postoj kardiologických sester k celoživotnímu vzdělávání, zda si budují specifickou image a jestli zajišťují kontinuitu péče. Dále jsme zjišťovali úlohu sester v edukaci kardiaků a úroveň znalostí kardiaků. Výzkumná část je zpracována na podkladě kvalitativního a kvantitativního šetření. Kvalitativní část byla realizována prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru s kardiologickými sestrami, kvantitativní část probíhala metodou dotazníkového šetření s kardiaky. Sběr dat probíhal v Nemocnici České Budějovice a ve Fakultní nemocnici Ostrava. Studie klade důraz na ošetrovatelství v kardiologii. Úvod nastiňuje problematiku kardiovaskulárních onemocnění, hlavní část je věnována Konceptu českého ošetrovatelství v kardiologii. Výzkumné šetření bylo realizováno formou pilotní studie a slouží jako podklad pro oslovení a získání většího počtu údajů a respondentů.

Klíčová slova:

Kardiak
Kardiologická sestra
Kardiologie
Kardiovaskulární onemocnění
Ošetrovatelská péče

Úvod

Kardiovaskulární onemocnění (KVO) jsou hlavní příčinou úmrtí v České republice (ČR). V populaci stále narůstá počet kardiaků, kteří vyžadují ošetrovatelskou péči. Ošetrovatelství v kardiologii má nezastupitelné postavení v systému poskytování kardiovaskulární péče, prochází mnoha změnami. Mění se vzdělávání kardiologických sester, jejich image i role ve společnosti. Kardiologické sestry jsou samostatnější, vzdělanější a organizovanější. V kardiovaskulárních zařízeních dochází ke standardizaci ošetrovatelské péče a zvyšování její kvality.

Výzkumné šetření se zaměřuje na náročnější a samostatnější práci zejména u sester poskytujících ošetrovatelskou péči nemocným s KVO. Pracuje metodou ošetrovatelského procesu doprovázeného řádně vedenou zdravotnickou dokumentací jako základního metodického postupu při práci jak se zdravým, tak i s nemocným člověkem, jeho rodinou a sociálním prostředím [1].

Ošetrovatelství v kardiologii je aplikovanou ošetrovatelskou disciplínou, která klade důraz na klinickou oblast a je orientována především na podporu zdraví, prevenci a rehabilitaci, akutní a chronickou péči a paliativní péči o jednotlivce, rodiny a osoby mající společné sociální prostředí nebo trpící obdobnými zdravotními potížemi [2].

Charakteristickým rysem je individualizovaná ošetrovatelská péče založená na vyhledávání a plánovitém saturování potřeb člověka ve vztahu k jeho zdraví nebo potřeb vzniklých či pozměněných nejen KVO. Kardiakům, kteří o sebe nemohou, nechtějí či neumějí pečovat,

zajišťuje kardiologická sestra základní, specializovanou, vysoce specializovanou a specifickou ošetrovatelskou péči [1,3,4].

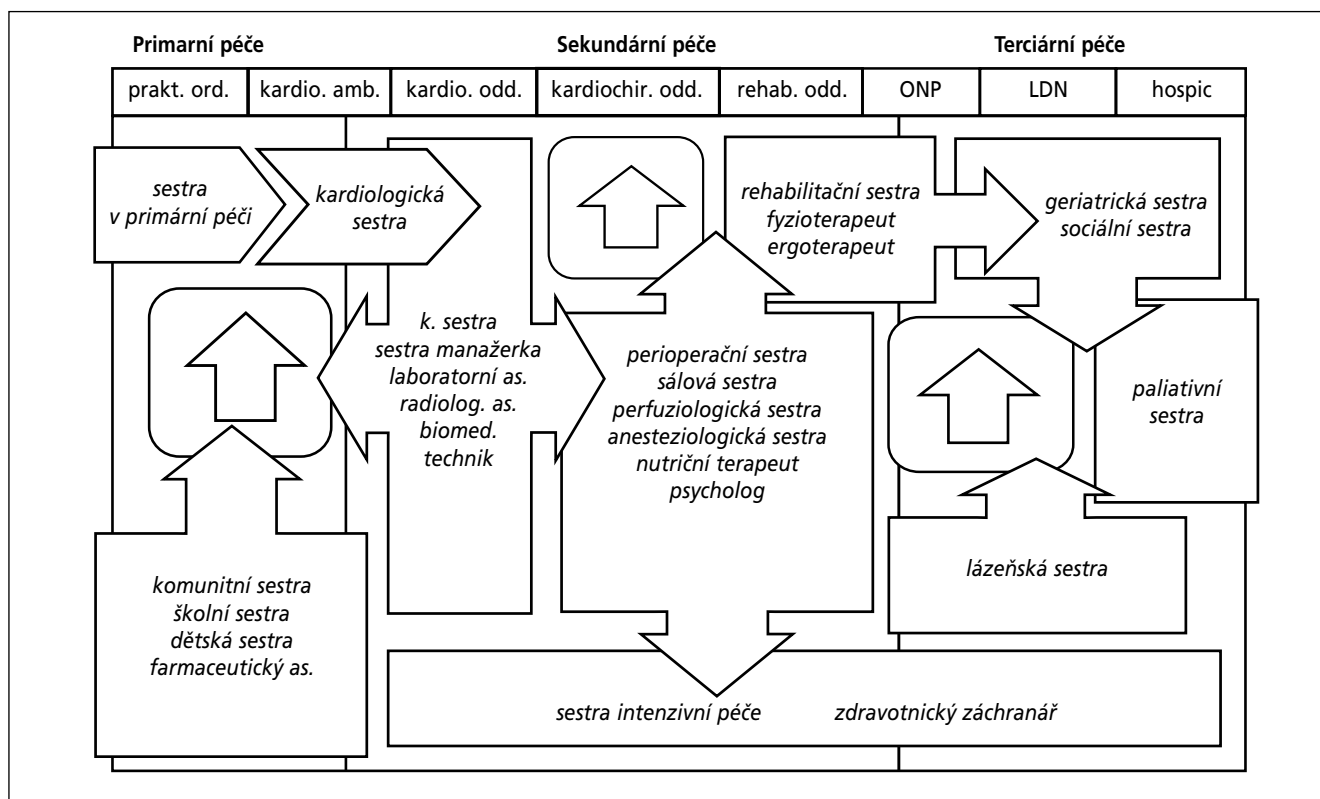
Cílem ošetrovatelství v kardiologii je zajistit maximální kvalitu a efektivitu při poskytování ošetrovatelské péče, uplatňovat v praxi poznatky získané výzkumem, poskytovat poradenskou ošetrovatelskou péči, vzdělávat a připravovat sestry na ošetrovatelskou péči o klienty s KVO [5].

Cíle

Celkem bylo stanoveno pět cílů, sedm výzkumných otázek a čtyři hypotézy. Zjišťovali jsme postoj kardiologických sester k celoživotnímu vzdělávání, zda si budují specifickou image a jestli zajišťují kontinuitu péče. Dále jsme zjišťovali úlohu sester v edukaci kardiaků a úroveň znalostí kardiaků.

Pro kvalitativní část výzkumného šetření jsme stanovili sedm tematických oblastí: Projevují kardiologické sestry zájem o celoživotní vzdělávání? Vyžaduje si současná situace vznik odborné sekce České asociace sester (ČAS) pro KVO? Budují si kardiologické sestry vlastní image? Zajišťují kardiologické sestry kontinuitu péče? Projevují kardiologické sestry zájem o zvýšení kompetencí? Edukují kardiologické sestry klienty? Znají kardiaci režimová opatření?

V kvantitativním výzkumném šetření jsme stanovili čtyři hypotézy: Kardiakům připadá spolupráce mezi sestrami plynulá. Sestry edukují kardiaky. Kardiaci znají režimová opatření. Kardiaci projevují zájem o informace. Všechny stanovené hypotézy byly potvrzeny.

Obr. 1 – Kontinuita péče o kardiaky v ČR

Metodika

Výzkumné šetření naší studie bylo zpracováno na základě kvalitativního a kvantitativního výzkumu. Sběr dat probíhal v době od února do března roku 2010.

Pro **kvalitativní šetření** byla použita metoda rozhovoru. Polostrukturovaný rozhovor byl veden s 12 kardiologickými sestrami komplexních kardiovaskulárních center Ostrava a České Budějovice. Skládal se z pěti oblastí, a to z identifikačních údajů, vzdělání a vzdělávání, image, ošetrovatelské péče a edukace.

Kvantitativní část naší studie byla realizována formou dotazníku. Výzkumný soubor tvořili klienti komplexních kardiovaskulárních center. Ke konečnému vyhodnocení bylo použito 76 dotazníků z Českých Budějovic a 70 dotazníků z Ostravy.

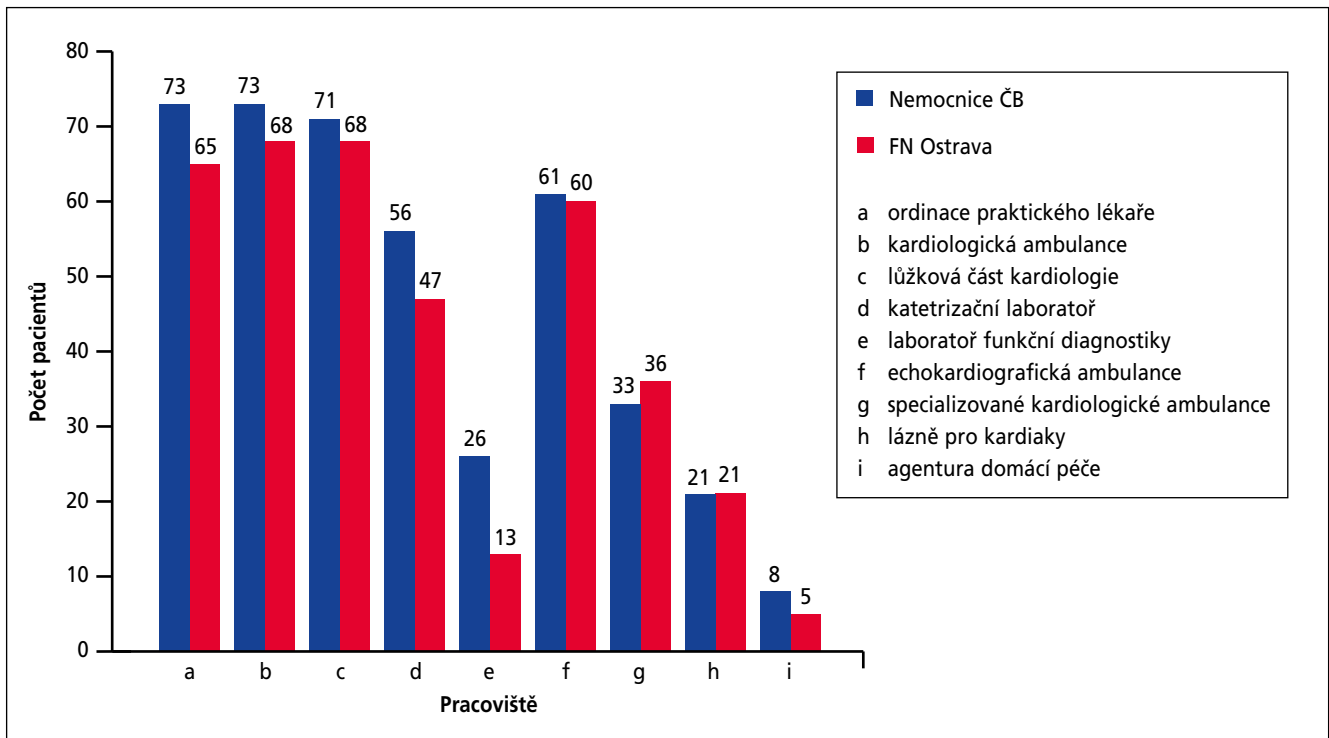
Výsledky

Z údajů vyšlo najevo, že ošetrovatelská péče o kardiaky se v ČR vyznačuje **nedostatkem specializovaných sester a omezeným spektrem jejich kompetencí**. Většina kardiologických sester nemá vysokoškolské vzdělání a ani se nezapojuje do výzkumných aktivit. Z odborných periodik je mezi kardiologickými sestrami **zájem** především o časopis *Sestra a Florence*. Specializovaná periodika sestry nepreferovaly, předpokládáme, že vlastní časopis ošetrovatelství v kardiologii by v ČR neměl dostatek čtenářů.

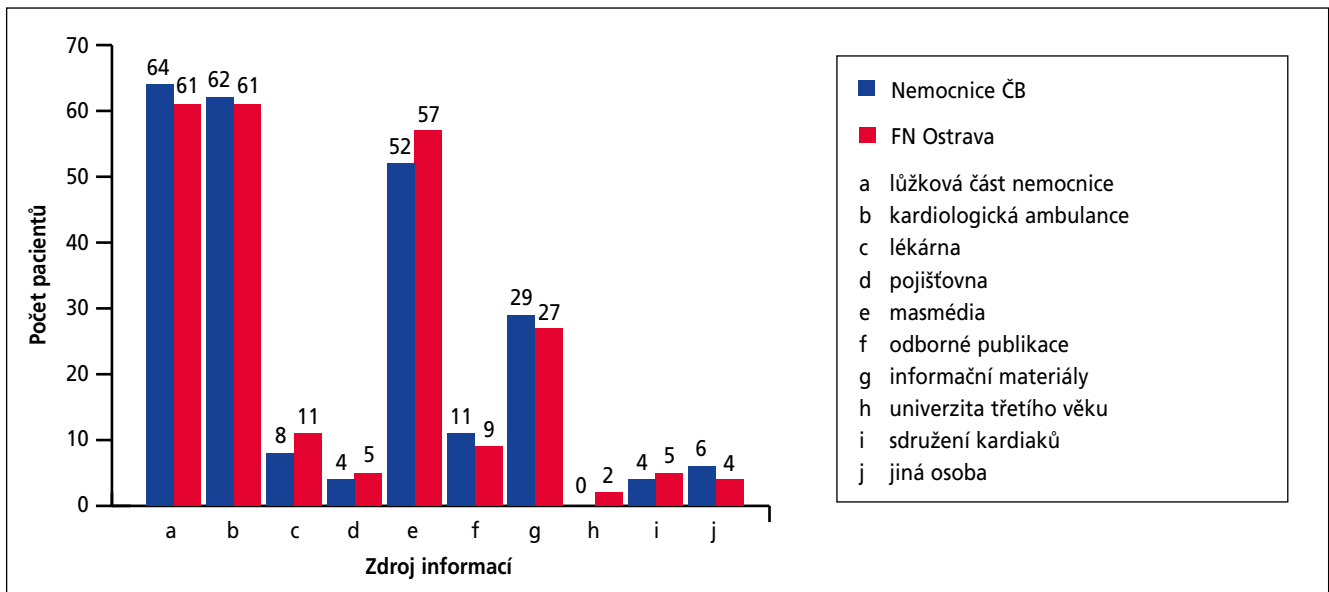
Ve výsledcích výzkumného šetření je zářející, že **žádná z dotazovaných sester nečetla monografie či jiné odborné publikace**.

V rámci celoživotního vzdělávání se nejčastěji účastní odborných kongresů a konferencí nejen s kardiologickou problematikou. Podle zjištěných údajů by bylo potřeba učinit změny v současném systému vzdělávání sester, hodně respondentů je se stávající úpravou nespokojeno. **Samostatnou sekci ČAS pro KVO by většina kardiologických sester uvítala.** Budovat specifickou image ošetrovatelství v kardiologii naopak považují sestry za zbytečné. Výsledky také vypovídají o široké škále činností vykonávaných kardiologickými sestrami a jejich potřebě pro společnost. **O zvýšení kompetencí přílišný zájem není,** tendence k orientaci kompetencí souvisejících s péčí o klienty s KVO se u sester neprojevila. Výzkumné šetření odhalilo, že práce prostřednictvím ošetrovatelského procesu dělá některým sestram stále problémy. Téměř všechny sestry se shodly na tom, že vzhledem k postupné standardizaci péče je také potřeba navyšovat počet ošetrovatelského personálu. Možným řešením by bylo **upravit algoritmus stanovující potřebný počet personálu na dané ošetrovací jednotce.** Zastoupení kardiologických sester v síti zdravotnických zařízení je bohaté a nabízí možnosti širší spolupráce (obr. 1).

Kontinuita péče o kardiaky je zajištěna díky překladevé ošetrovatelské zprávě, osobně, telefonicky, prostřednictvím sanitáře, dopravy nemocných a rodiny a blízkých. **Nemocné edukují všechny dotazované sestry,** nejčastěji metodou rozhovoru a předáním informačních materiálů. Ve většině případů uvedly, že jsou se svou edukační tech-

Obr. 2 – Pracoviště, kde kardiáci přicházejí do kontaktu se sestrou (n1 = 422, n2 = 383)

Obr. 3 – Zdroje informací (n1 = 240, n2 = 242)

nikou spokojeny, velký důraz kladou na jednoduchou formu a srozumitelnost.

Podle výsledků výzkumného šetření jsou **kardiáci většinou starší lidé, obvykle s odborným středoškolským či základním vzděláním**. Důvodem hospitalizace je nejčastěji ischemická choroba srdeční, arytmie či hypertenze. Kardiáci přicházejí do kontaktu se sestrou od ordinace praktického lékaře přes různé specializované ambulance až po lázně pro kardiaky a domácí péči (obr. 2). Informace jsou poskytnuty téměř všem klientům, informační materiály

jen omezenému počtu. Materiály nejčastěji pročetli a uložili mezi ostatní dokumenty, někteří je zahodili. Z údajů vyplývá, že **mezi kardiaky je zájem o informační materiály**. Dotazovaní klienti uvedli, že jim byly poskytnuty informace o průběhu hospitalizace, užívání léků, nastávajících vyšetřeních a léčbě, o podstatě onemocnění a režimových opatřeních. **Sestry i nemocní zastávají názor, že kardiáci znají režimová opatření dostatečně, ale nedodržují je!** Důležité by bylo klienty více motivovat, vzbudit v nich zájem o dodržování režimových opatření. Zarážející bylo, že

většina kardiaků nepocituje žádnou změnu zdravotního stavu díky dodržování režimových opatření. *Nejvíce informací o svém onemocnění čerpají kardiáci během hospitalizace v nemocnici, při návštěvě kardiologické ambulance, prostřednictvím masmédií a díky informačním materiálům (obr. 3). Organizace sdružující kardiaky (kardiokluby) navštěvovala zanedbatelná část dotazovaných klientů!*

Závěr

Do budoucna je důležité **určit jednotlivé priority ošetřovatelství v kardiologii**. Zaměřit se na určité oblasti, které si vyžadují řešení a stanovit budoucí plán jejich rozvoje. V co nejkratší době je potřeba **standardizace ošetřovatelské péče**, zřízení odborné sekce ČAS pro KVO a realizace specializačního vzdělání na krajské úrovni. Důležitý je také **rozvoj specializované poradenské a domácí ošetřovatelské péče o nemocné s KVO**. V delším časovém horizontu je nutno zavést systém specializovaných kardiosester a připravit celostátně platnou učebnici ošetřovatelství v kardiologii, která pojme tuto disciplínu v širším kontextu. Pro zajištění kontinuity péče je nutno **realizovat ošetřovatelské standardy věnované kontinuitě péče, zavést elektronickou dokumentaci a navýšit členství kardiologických sester v profesních organizacích a odborných společnostech**.

Výzkumné šetření bylo realizováno formou pilotní studie a slouží jako podklad pro oslovení a získání většího počtu údajů a respondentů. Snaží se přispět ke koordinovanému úsilí všech zúčastněných sester a institucí s cílem vybudovat dobře fungující a efektivní systém ošetřovatelské péče o kardiaky v ČR.

Mgr. Jakub Doležel,
Kardiovaskulární oddělení, Fakultní nemocnice Ostrava,
e-mail: jakubdolezel@seznam.cz;
Mgr. Zdeňka Pavelková,
katedra ošetřovatelství Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích,
e-mail: zpavelkova@zsf.jcu.cz

Literatura

- [1] Vyhláška č. 424/2004, kterou se stanoví činnosti zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků. Sbírka zákonů ČR. Částka 139. roč. 2004.
- [2] Leso J, et al. Pracovní skupina ošetřovatelství v kardiologii. Sestra 2006;4:5.
- [3] Černý J, et al. Národní kardiovaskulární program [online], poslední aktualizace 30. 11. 2000 [cit. 2009-12-22]. Dostupné z: www.kardio-cz.cz
- [4] Věstník MZ ČR. Částka 9. Metodické opatření – Koncepce ošetřovatelství. Praha: MZČR, 2004:8.
- [5] Zajac R, et al. Koncepcia odboru ošetrovateľstva [online], poslední aktualizace 26. 5. 2006 [cit. 2010-01-18]. Dostupné z: www.health.gov.sk